

El pintor Joan O[rtiz]: autor del plafó ceràmic de Sant Gregori del Museu Arqueològic d'Alcoi

BEATRIU NAVARRO I BUENAVENTURA*; JOSEP LLUÍS CEBRIÁN I MOLINA**

L'autor del plafó ceràmic devocional de Sant Gregori (1857), conservat al Museu Arqueològic d'Alcoi, és probablement Joan Ortiz, pintor documentat a València. La seua obra té unes característiques estilístiques i formals ben definides, a partir de les quals se li poden atribuir una gran quantitat de plafons devocionals datats, almenys, entre 1846 i 1867.

Paraules clau: Pintura ceràmica. Taulells. Plafons devocionals.

El autor del plafón cerámico devocional de San Gregorio (1857), conservado en el Museo Arqueológico de Alcoi, es probablemente Joan Ortiz, pintor documentado en Valencia. Su obra tiene unas características estilísticas y formales muy definidas, a partir de las cuales le atribuimos una gran cantidad de paneles devocionales datados, por lo menos, entre 1846 y 1867.

Palabras clave: Pintura cerámica. Azulejos. Paneles devocionales.

The artist painter Joan O(rtiz): The author of the ceramic panel of Saint Gregory of the Alcoi Archaeological Museum

The author of the devotional ceramic panel of Saint Gregory (1857) held at the Alcoi Archaeological Museum is most probably Joan Ortiz, an artist male painter documented in Valencia. His work has some clearly defined stylish and formal features, through which we can attribute a large amount of devotional panels dating back to, at least, between 1846 and 1867.

Key words: Ceramic paintings. Glazed tiles. Devotional panels.

Entre els plafons ceràmics devocionals, exposats al Museu Arqueològic Municipal Camil Visedo d'Alcoi, hi trobem el de Sant Gregori bisbe d'Òstia (inv. 10/07). La inscripció inferior inclou la data: *S^N. GREGORIO OBISPO DE OSTIA, / PATRON DE ALCOY. Á expensas de los ve=cinos de la Calle. Año 1857* (làm. I). S'hi representa la benedicció d'una vinya envaïda per la plaga de la llagosta. Està format per 24 taulells (6x4) i prové del carrer del sant. Fins al 1998, any en què s'enderrocà l'edifici on estava obrat, es desconeixia l'existència del plafó, que havia estat tapiat possiblement a començament de la Guerra d'Espanya. L'any 2007 ingressà al Museu i fou restaurat, moment en què s'hi afegiren els taulells 1, 2, 3, 5, 6 i 7 que hi mancaven (Segura Martí, 2006: 132-133). Es tracta d'una obra del pintor ceràmic Joan O., el qual treballà, almenys, a les fàbriques valencianes del carrer Corona, la de Fos, i la del Pilar de la Font d'En Carròs.

* beatriu.navarro@gmail.com

** josep.lluis.cebrian@uv.es

Rebut: 23-02-2010. Acceptat: 10-04-2010

Són poques les dades que tenim del pintor Joan O., al qual atribuïm aquest plafó, però suficients per a establir un corpus de la seua obra. Coneixem el seu nom gràcies al panell de la Mare de Déu dels Desemparats del Museu Nacional de Ceràmica González Martí de València (inv. 1/512). És una obra de 77 taulells (11x7) datada, amb marca de fàbrica i signada sota el filacteri que conté la inscripció *SALUS INFIRMORUM...* Raspat amb lletra cursiva llegim *Juan O. ft. / Fabrica de Dn Jose Fos. Año 1855* (làm. II, 1 i 2). Possiblement es tracta del pintor Joan Ortiz i Àlvaro que l'any 1838 estava censat, segons Pérez Guillén (2000, I: 5), a la fàbrica del carrer de la Corona núm. 31 de València. Aquesta obra signada ens permet atribuir-li moltes altres d'àgrafes amb unes característiques formals i estilístiques ben definides.

La majoria dels plafons estan emmarcats per bossells i filets de color groc i taronja-marró, amb més o menys amplicitat segons els casos. Els trets dels personatges es caracteritzen per tenir ulls sortints i arredonits, els cabells ben pentinats cap arrere, les carnacions obscures de tonalitat marró amb amples zones lluentes, i la unió del nas amb les celles de vegades forma un angle de 90°. Els detalls del terra estan marcats amb petites línies ondulants, que en ocasions

semblen insinuar cudols. Fa ús del perfilat per al dibuix, d'esponges per a les carnacions i els raspats són escassos. Les pinzellades són soltes i llargues, oferint, especialment en plafons petits, l'aspecte d'un esborrany descurat. Té dues maneres de resoldre les composicions. En uns casos situa els personatges sobre una illa flotant en l'espai amb vegetació, potser influït per gravats, com en el plafó de Sant Josep amb el Xiquet de Muro (lâm. III, 1). En altres ocasions pinta tota la superfície de manera que la tonalitat marró i groga destaca sobre la resta de colors, com és el cas dels plafons de Dénia (lâm. III, 3) o de l'Alcúdia de Crespins. Sol utilitzar com a base de les seues composicions estampes de gravadors prestigiosos de finals del segle XVIII i principis del XIX. Una gran part de l'obra té rètols on fa servir sempre la mateixa tipografia i en molts indica l'any d'execució, fet que situa una part important de la producció dins d'una cronologia precisa.

El panell de la Mare de Déu dels Desemparats del Museu de Ceràmica de València proporciona també el nom de la fàbrica, la de Josep Fos, situada al carrer Nou de Pescadors, actualment de Ribera. Sembla que en 1855 Fos havia mort i la factoria pertanyia ja a Gastaldo (Pérez Guillén, 2000, I: 42-43). És possible que el nom de l'antic propietari subsistís durant alguns anys per a denominar la fàbrica adquirida per Gastaldo.

D'altra banda, del mateix pintor hi ha dues obres realitzades per a la fàbrica del Pilar de la Font d'En Carròs. L'una és el plafó de Sant Antoni de Pàdua del carrer Tarrassó de Vilallonga (lâm. III, 2) i l'altra el de la Mare de Déu de la Font que hem vist en la col·lecció Folch de Rupit, el qual sembla que procedeix també de Vilallonga. Les dues obres estan datades el 1866 i tenen un rètol on es llegeix *Fabrica de la Fuente den Carroz*.

La fàbrica de la Font d'en Carròs funcionà durant vint-i-sis anys, des de 1860 fins a 1886. Els taulells de mostra que fabricaven tenen al dors la marca FABRICA DEL PILAR / FUENTE ENCARROZ entre costelles o franges paral·leles, tot fet amb premsa (Gregori, 2007). No sabem si aquestes dues obres tindran al dors dels taulells la marca de premsa. El plafó de Sant Gregori d'Alcoi, anterior a la fàbrica de La Font, té llis el dors dels taulells, amb inicials i numeració pintades amb manganès. El nom de Joan O. no apareix en la documentació coneguda de la factoria saforenca.

Joan O. (Joan Ortiz i Àlvaro?) treballà a València, a la fàbrica del carrer de la Corona propietat dels seus familiars, i després a la de Josep Fos, en aquesta darrera, almenys fins a 1855. Amb el temps pintà per a la fàbrica de la Safor, amb obra datada l'any 1866. La biografia d'aquest pintor és pràcticament desconeguda. El plafó d'Alcoi (1857) és de fabricació valenciana, però tampoc no podríem assegurar que el pintor treballara a la fàbrica de Gastaldo en aquella data.

Trobem en alguns plafons de Joan O. certs paral·lelismes amb l'obra d'un altre pintor de cronologia similar, de nom desconegut però de producció ben definida. Són obres seues el Sant Vicent del carrer Major de Cocentaina, el Sant Josep del carrer de l'Arxiprest Ferrándiz al Camp de Mirra

o el Sant Josep del carrer de la Cova Santa de Beniarriés (Cebrián i Navarro, 2009: 78-80, 173-178). A aquest segon pintor atribuïm la placa de trànsit amb la tartana (lâm. IV, 1) que trobem a la mateixa sala del Museu d'Alcoi on s'exhibeix el Sant Gregori.

Ambdós pintors comparteixen alguns estilemes com la manera de resoldre el sòl amb línies sinuoses, el tipus de marcs, els colors, etc., que ens fan sospitar una formació comuna. Fins i tot és possible que treballaren a la mateixa fàbrica. El convent de Santa Anna de Jumella conserva dos plafons devocionals, un de cada pintor. Joan O. pintà el Beat Andreu Ybernon (lâm. IV, 2) amb la inscripció: *A expensas de Antonio Ximenez. Año 1858*. El segon pintor és autor del Sant Pasqual Bailon (lâm. IV, 3) amb el rètol: *[A expensas] de Antonio Jimen[ez]*. El fet que la comanda fos feta per idèntica persona, Antonio Jiménez, fa pensar que segurament els adquirí en la mateixa fàbrica o almenys al mateix proveïdor. Això, més algunes característiques comunes de les obres, reforçaria la idea que haurien treballat junts. Malgrat que l'obra dels dos pintors pot diferenciar-se clarament, els trets formals comuns poden conduir a confondre l'autoria. Així, en la reintegració dels taulells que faltaven al plafó de Sant Gregori del Museu d'Alcoi, realitzada l'any 2007, el restaurador ceramista optà per seguir els trets fisiognòmics del segon pintor que esmentàvem, encara de nom desconegut.

Finalment, oferim un recull provisional de plafons devocionals de Joan O. Primerament trobareu els datats i a continuació la resta ordenats per l'advocació (Crist, Mare de Déu, sants). Algunes de les obres estan localitzades en interiors i les coneixem per publicacions. En aqueix cas oferim la bibliografia on trobar fotografies i dades.

SANT RAMON (1846)

Localització: El Forcall. Carrer de Sant Ramon, 9.

Espejament: 4 x 3

Inscripcions: *A expensas de su devoto año de 1846.*

Observacions: És la mateixa imatge iconogràfica que trobem en l'altre plafó del Forcall.

DIVINA PASTORA (1849)

Localització: Artana. Carrer de Cervantes, 22.

Espejament: 4 x 3

Inscripcions: *La Divina Pastora. Año 1849.*

Observacions: S'ha de posar en relació amb la Divina Pastora del Forcall.

MARE DE DÉU DE LA CONSOLACIÓ (1849)

Localització: El Forcall. Carrer de Tomàs Salvador, 14.

Espejament: 4 x 3

Inscripcions: *Año 1849 / Nuestra Señora de la Consolacion / Patrona del Forcall. A expensas de su devoto.*

MARE DE DÉU DELS DESEMPARATS (1849)

Localització: El Forcall. Carrer de la Mare de Déu dels Desemparats, 8.

Espejament: 4 x 3

Inscripcions: *N.^a S.^a de los Desamparados: Patrona / de la Ciudad y Reino de Valencia.* Als filacteris: SALUS INFIRMORUM ORA PRO NOBIS. Año 1848. *A expensas de un devoto.*

Observacions: Fins l'any 1877 l'edifici es va fer servir com a hospital.

SANT ALBERT (1849)

Localització: El Forcall. Carrer de la Font, 2.

Especejament: 3 x 3, els laterals de la dreta partits.

Inscripcions: *S.ⁿ Alberto Carmelita. patron de / esta villa del Forcall. Año 1849.*

SANT JOAQUIM I SANT RAMON (1849)

Localització: El Forcall. Carrer de Sant Ramon, 6.

Especejament: 3 x 3, els inferiors partits.

Inscripcions: *S.ⁿ Joaquin y S.ⁿ Ramon.*

Observacions: Baix, en un taulell, llegim: *Se hizo en el / Año 1849.*

SANT JOAQUIM (18??)

Localització: València. Museu Nacional de Ceràmica (inv. 1/13056)

Especejament: 3 x 3, els laterals de la dreta partits.

Inscripcions: *San Joaquin. Año 1812.*

Observacions: És pràcticament idèntic al Sant Joaquim del Forcall. Pérez Guillén ja observà que el taulell central era diferent (2006: 211). Nosaltres sospitem que es tracta d'una reintegració fruit d'alguna "restauració". Es tractaria d'un cas similar a la Santa Marta de Josep Sanchis conservada al mateix museu. Evidentment aquest taulell central és de mà diferent, i també veiem diferent el taulell número 9 (en l'angle inferior dret), on la vegetació és de pinzellada distinta, més densa. També és estrany que la vegetació se superposa de forma contundent als números de l'any, cosa que mai no fa Joan O. És més, l'esmalt d'aquests dos taulells que esmentem és d'un blanc més brut. Tenim la sospita, per tant, que la data original havia desaparegut en gran part i fou interpretada de forma arbitrària. De fet, l'any és força avançat en la producció d'aquest pintor, si tenim en compte que moltes de les seues obres estan datades en la segona meitat del segle XIX. El plafó datat més antic que coneixem és de 1846.

DIVINA PASTORA (1850)

Localització: El Forcall. Plaça Major, 46.

Especejament: 4 x 3

Inscripcions: *A expensas de su devoto. Año de 1850.*

Observacions: S'ha de posar en relació amb la Divina Pastora d'Artana.

MARE DE DÉU DE LLORET (1850)

Localització: L'Alcúdia. Carrer de la Mare de Déu del Lloret, 1, interior.

Especejament: 4 x 3

Inscripcions: *N. S.^a del Oretó. Año de 1850.*

Bibliografia: Pérez Guillén *et alii* (1990: 147)

SANT TOMÀS DE VILLANUEVA (1850)

Localització: Bocairent. Placeta de Santa Tomàs.

Especejament: 4 x 3

Inscripcions: SANTO TOMÁS DE VILLANUEVA

Observacions: Baix del plafó hi ha dos taulells amb la inscripció: PLAZUELA DE S.^{TO} / TOMÁS DE VILLA / NUEVA. *Feb^o de 1850.* És quasi idèntic al del Museu de Belles Arts de Castelló.

MARE DE DÉU DEL PILAR (1853)

Localització: Potries. Carrer Major.

Especejament: 4 x 3

Inscripcions: *A expensas de Simeon Dominguez Año 1853.*

SANT VICENT I SANT CRISTÒFOL (1853)

Localització: Xert. Carrer de València, 3.

Especejament: 4 x 5, els laterals partits.

Inscripcions: *San Vicente Ferrer y San Cristoval Martir Año 1853.* Al filacteri: *Timete Deum...*

Observacions: Falta el taulell número 16.

PURÍSSIMA, SANT FRANCESC I SANT PASQUAL (1854)

Localització: Torrent. Abans al carrer de Santa Anna, 9.

Especejament: 6 x 5, els superiors i laterals partits.

Inscripcions: De les boques dels sants ixen TOTA PULCHRA ES MARIA / ET MACULA ORIGINALIS NON EST IN TE, aquesta última apareix invertida (potser el resultat de col·locar la trepa al revés).

Observacions: Segons Beneyto (1996: 248), fou col·locat el 1854 per a celebrar la declaració del dogma de la Immaculada.

SANTA RITA (1854)

Localització: L'Atzúvia. Ermita de Santa Rita, interior.

Especejament: 4 x 3

Inscripcions: *Sta Rita Año 1854.*

CRIST DEL CALVARI (1855)

Localització: L'Alcúdia de Crespins. Interior d'una casa.

Especejament: 5 x 5, els laterals partits.

Inscripcions: IMAGEN DEL SS.^{MO} CRISTO DEL CALVARIO. AÑO 1855. *Venerado en la hermita de el de Alcudia de Crespins. Tiene con / cedidas por el Ilmo. Sor. Obispo de Segorbe 40. dias de indulgencias / y 80. el Exmo. é Ilmo. Sor. Arzobispo de Valencia por rezar en su pre / sencia un Padre nuestro. Credo. ó hacer actos de Fe, Esperanza ó Cad.*

Observacions: És pràcticament idèntic al Crist del carrer de l'Església de la mateixa localitat.

Bibliografia: Cebrián, J. A. (1990: 52)

MARE DE DÉU DE L'ASSUMPCIÓ (1855)

Localització: Bocairent. Façana del'ermita de la Mare de Déu.

Especejament: 3 x 3, els laterals de la dreta partits.

Inscripcions: *A expensas de los devotos del Barrio año 1855.* Davall llegim *La Asuncion de Nuestra Señora. año 1855.*

MARE DE DÉU DELS DESEMPARATS (1855) (làm. II)
Localització: Museu Nacional de Ceràmica de València (inv. 1/512).

Especejament: 11 x 7

Signatura: Juan O. ft (al taulell 73)

Fàbrica: Fàbrica de Dⁿ José Fos año 1855

Inscripcions: Al filacteri SALUS INFIRMORUM ORA PR [...]

Observacions: La inscripció de la signatura i la marca de fàbrica amb la data estan fetes amb raspat sobre l'ombra del filacteri. Segueix el gravat de Francesc Jordà sobre dibuix de Vicent López.

MARE DE DÉU DELS DOLORS (1855)

Localització: Canals. Carrer Nauselva, 5.

Especejament: 4 x 3

Inscripcions: N^{TRA} S^A DE LOS DOLORES. *A expensas de / Joaquín Pajaron y de Josefa Castelló.*

Observacions: L'any apareix en un taulell obrat a sota del plafó.

MARE DE DÉU DEL ROSER (1855)

Localització: Carlet. Carrer de Quevedo, 1.

Especejament: 4 x 3

Inscripcions: N^A S^A DEL ROSARIO AÑO 1855

SAGRAMENT (1856)

Localització: La Font de la Figuera. Carrer del Santíssim, 13.

Especejament: 4 x 3

Inscripcions: AÑO 1856

SANT JOSEP (1856)

Localització: Planes (Catamarruc).

Especejament: 4 x 3

Inscripcions: PATR.^{CA} S.^N JOSÉ. *A expensas de Pedro Pascual Sendra. Año 1856.*

SANT FELIP NERI (1856)

Localització: Iecla. Carrer de San Felipe, 30.

Especejament: 3 x 3, tots els de les vores partits amb diferents mides.

Inscripcions: *S. Felipe Neri. año 1856.*

SANT GREGORI (1857) (làm. I)

Localització: Alcoi. Museu Arqueològic Municipal (inv. 10/07).

Especejament: 6 x 4

Inscripcions: S.^N. GREGORIO OBISPO DE OSTIA, PATRON / DE ALCOY. *Á expensas de los vecinos de la Calle. Año 1857.*

Observacions: El dors dels taulells, totalment llis, està numerat i marcat amb les lletres S G. En la restauració de 2007 s'afegiren els taulells núm. 1, 2, 3, 5, 6 i 7 que faltaven. La iconografia segueix el gravat dels *Gozos a San Gregorio Obispo de Ostia. Venerado en la parroquia de la Villa Castillo de Guadalest* editats a Alcoi vers 1860-1864. (Segura Martí, 2006: 132). Co-neixem també el gravat d'iconografia similar als *Gozos a*

San Gregorio Obispo de Ostia. Patrono de la Villa de Torremanzanas publicats a Alcoi en 1855, reproduït per Ferri Chulio (1999: 93).

TRINITAT (1858)

Localització: El Vilar de l'Arquebisbe. Carrer Major, 28.

Especejament: 4 x 3

Observacions: Segons Segura Estevan (1995: 44) fou col·locat l'any 1858.

MARE DE DÉU DEL CARMÉ (1858) (làm. IV, 4)

Localització: Iecla. Carrer de San José, 35.

Especejament: 4 x 3

Inscripcions: *Á expensas de José Roses, y Maria Antonia / Santeandreu difunta. Año de 1858.*

BEAT ANDREU YBERNON (1858) (làm. IV, 2)

Localització: Jumella. Convent de Santa Anna.

Especejament: 4 x 3

Inscripcions: EL BEATO ANDRES YBERNON. *Á expensas de Antonio Ximenez año 1858.*

PARE PERE (1858) (làm. III, 3)

Localització: Dénia. Plaça de la Creu, 9.

Especejament: 8 x 8

Inscripcions: Deixam fer Deu; y fasam lo que ell mana./ LA VERA EFIGIE DEL VENEREBLE P.^E FR PEDRO ESTEVE AÑO 1858.

Observacions: Obra restaurada.

SANT PASQUAL BAILON (1858)

Localització: Iecla. Carrer de Jumella, 68.

Especejament: 3 x 2

Inscripcions: *A expensas de José Contreras y / su consorte Damiana Bañón. Año 1858.*

Observacions: En l'actualitat la inscripció està emblanquinada i resta oculta.

SANT ROC (1858)

Localització: Montroi. Carrer de Sant Roc, 5.

Especejament: 3 x 3, els laterals de la dreta partits.

Inscripcions: *Á expensas de Miguel Escribá. Aº 1858.*

SANT ROC (1858)

Localització: València. Carrer del Marqués de Sotelo, interior. Procedent d'Algemesí.

Especejament: 5 x 5, els laterals partits.

Inscripcions: S.^N. ROQUE. *Á expensas de los vecinos / de esta calle. Año 1858.*

Bibliografia: Olivares (2007: 25).

SAGRADA FAMÍLIA (1861)

Localització: El Forcall. Carrer Mossèn Carceller, 24.

Especejament: 2 x 3

Inscripcions: *S. Jose, La Vir =/ gen y el Niño.*

Observacions: Baix, en un taulell, llegim SE COLO / CO EN 1º / AGOSTO 1861.

SANT JOSEP (1861) (làm. III, 1)

Localització: Muro. Carrer de Sant Blai, 1.

Espejament: 4 x 3

Inscripcions: *Sⁿ Josef. Año 1861.*

Observacions: Té la mateixa composició que el Sant Joaquim amb Maria de l'Alcúdia.

MARE DE DÉU DE LA FONT (1866)

Localització: Rupit. Col·lecció Folch.

Espejament: 4 x 3

Fàbrica: Fàbrica del Pilar de la Font d'En Carròs. Inscripció al taulell núm. 12: *F.^a Fuente-encarroz.*

Inscripcions: *N.^{tra} S.^{ra} de la Fuente. Año 1866.*

SANT ANTONI DE PÀDUA (1866) (làm. III, 2)

Localització: Vilallonga. Carrer Tarrassó, 16.

Espejament: 3 x 3, els laterals de la dreta partits.

Fàbrica: Fàbrica del Pilar de la Font d'En Carròs. Inscripció al taulell núm. 7, al pergami: *F.^a Fuente-encarroz.*

Inscripcions: *S. Antonio de / Padua Año 1866.*

SANT JOSEP (1867)

Localització: Aiolo de Rugat. Ravalet, 6.

Espejament: 5 x 3

Inscripcions: *Á EXPENSAS DE LOS HABITANTES DE ESTA CALLE AÑO 1867.*

CRIST DEL CALVARI

Localització: L'Alcúdia de Crespins. Carrer de l'Església, 7.

Espejament: 5 x 5, els laterals partits.

Inscripcions: *IMAGEN DEL SS.^{MO} CRISTO DEL CALVARIO. Venerado en la hermita de el de Alcudia de Crespins. / [Tie]ne concedidas por el Ylmo. Sor. Obispo de Segorbe 40. dias [de] / indulgencias y 80. el Exmo. é Ylmo. Sr. Arzobispo de Valencia [por] / rezar en su presencia un Padre nuestro. Credo. ó hacer actos de F[e].*

Observacions: Falten quatre taulells de la vora dreta. És similar al Crist de propietat particular de la mateixa localitat datat el 1855.

CRIST DE SALAMEDA

Localització: Benimodo. Carrer de Bertí, 11.

Espejament: 4 x 3

Inscripcions: I.N.R.I. en la cartel·la de la creu.

JESUSET

Localització: Museu Nacional de Ceràmica de València (inv. 1/8899)

Espejament: 2 x 2, els laterals de la dreta partits.

Observacions: Basat en el gravat de Vicent Capilla (Pérez Guillén, 2006: 261). En aquest cas el pintor ha substituït els núvols als peus del personatge per la característica il·leta que fa servir en moltes de les seues obres.

JESÚS NATZARÉ

Localització: Muro (Benàmer). Carrer de la Mare de Déu de Gràcia, 42.

Espejament: 4 x 4, els laterals de la dreta partits.

Inscripcions: *Jesus Nazareno de Cosentaina.*

Observacions: Forma parella amb la Mare de Déu del Miracle.

TRINITAT

Localització: Montfort. Av. d'Alacant, 15.

Espejament: 3 x 3, els laterals de la dreta partits.

VIACRUCIS. ESTACIÓ XIII

Localització: El Camp de Mirra. Carrer Elies Martí, interior.

Espejament: 2 x 2

Inscripcions: Té el número 13 al 2n taulell. I.N.R.I. al rètol de la creu.

Observacions: Ha estat restaurat.

Bibliografia: Segura Martí (1990).

VIACRUCIS. ESTACIÓ III (làm. V, 1)

Localització: Toixa. Calle Larga, 60.

Espejament: 2 x 2

Inscripcions: Té el número 3 al primer taulell.

MARE DE DÉU DEL MIRACLE

Localització: Muro (Benàmer). Carrer de la Mare de Déu de Gràcia, 42.

Espejament: 4 x 4, els laterals de la dreta partits.

Inscripcions: *N. S.^a del Milagro de Cosentain^a.* Al filacteri: Mare de Deu.

Observacions: Forma parella amb el Jesús Natzaré.

MARE DE DÉU DEL CARME

Localització: Iecla. Carrer de la Corredera, 4.

Espejament: 3 x 2

MARE DE DÉU DEL CARME I SANT SIMÓ STOCK

Localització: Carlet. Carrer Major, 32.

Espejament: 4 x 3

Observacions: Basat en el gravat de Vicent Capilla a partir del dibuix de Vicent López *Imagen de N.S. del Carmen venerada por su Real Cofradía en su Convento de la Ciudad de Valencia en el año 1795.*

MARE DE DÉU DELS DESEMPARATS

Localització: Benimàmet. Carrer de la Pilota, 3.

Espejament: 4 x 3

MARE DE DÉU DEL PILAR

Localització: El Vilar de l'Arquebisbe. Carrer de la Mare de Déu del Pilar, 2.

Espejament: 3 x 3, els laterals partits.

MARE DE DÉU DEL ROSER

Localització: Museu Nacional de Ceràmica de València (inv. 1/10207)

Especejament: 1 placa rectangular de 27 x 19 cm.

Observacions: A diferència de les altres obres, aquesta té la vora de color blau.

Bibliografia: Pérez Guillén (2006: 256).

MARE DE DÉU DEL ROSER

Localització: Novelda

Especejament: 4 x 3

Observacions: Relacionable amb el plafó de Carlet de 1855.

PIETAT

Localització: Casas Bajas. Plaça de Jaume I, 4-5.

Especejament: 5 x 5, els laterals partits.

Inscripcions: I.N.R.I. en la cartel·la de la creu.

PURÍSSIMA (làm. V, 2)

Localització: Exposada al Museu del Taulell d'Onda: La imatge religiosa en la ceràmica (17 de març- 30 d'abril de 2009).

Especejament: 1 placa.

Observacions: A diferència de les altres obres, aquesta, com la Mare de Déu del Roser del Museu de Ceràmica de València, té la vora de color blau. En aquest cas de diferents tonalitats, amb llistells.

SANTA BÀRBARA

Localització: Castalla. Plaça de la Mare de Déu de la Soledat, interior.

Especejament: 3 x 3, el laterals de la dreta partits.

Bibliografia: Cerdà i Segura (1983).

SANTA BÀRBARA

Localització: La Vilavella. Desapareguda. Abans al carrer del Pou.

Especejament: 4 x 3

Bibliografia: Vicent (2005)

SANT CARLAMPI

Localització: Aiello de Malferit. Carrer de St. Antoni, a la cantonada amb el carrer dels Sants de la Pedra, 44.

Especejament: 3 x 3, els laterals de la dreta partits.

Inscripcions: *Sⁿ. Caralampio Pbro. y Martir.*

SANTA CATERINA DE SENA (làm. V, 3)

Localització: Paterna. Convent de Santa Caterina. Façana.

Especejament: 4 x 3

Inscripcions: *Sta Catarina de Sena.*

SANT CRISTÒFOL I SANT TOMÀS

Localització: La Pobla del Duc. Carrer de Sant Cristòfol, 5.

Especejament: 4 x 5

SANT FELIU DE CANTALICI

Localització: Artana. Carrer de Sant Feliu, 7.

Especejament: 4 x 3

Inscripcions: *S. Felix de Cantalicio.*

SANT GAIETÀ

Localització: Montfort. Carrer d'Hernán Cortés, 6.

Especejament: 3 x 3, els laterals de la dreta partits.

Inscripcions: *Sn Cayetano*

SANT JOAN BAPTISTA

Localització: Castalla. Plaça Major, 26.

Especejament: 4 x 3

Inscripcions: AGNUS DE (...) QUI(...) en la banderola.

SANT JOAN BAPTISTA

Localització: València. Museu de Ceràmica (inv. 1/511)

Especejament: 4 x 3

Inscripcions: *S. Juan Bautista.*

Observacions: Datada el 1812 (Pérez Guillén, 2006: 213) en relació amb el plafó de Sant Joaquim del mateix museu. La datació s'ha de retardar fins a la segona meitat del segle XIX, perquè, com hem vist, l'any 1812 és resultat d'un reintegrament.

SANT JOAN BAPTISTA XIQUET

Localització: El Vilar de l'Arquebisbe. Carrer de Sant Josep, 21, interior.

Especejament: 3 x 3, els laterals de la dreta partits.

Inscripcions: AGNU al filacteri.

Bibliografia: Segura Estevan (2006: 68).

SANT JOAQUIM I MARIA (làm. V, 4)

Localització: L'Alcúdia. Plaça de Cervantes, 7.

Especejament: 4 x 3

Inscripcions: *Á pensas de Joaquin Sanchez y Mirabella.*

SANT JOSEP (làm. VI, 1)

Localització: Gorga. Carrer Major, 21.

Especejament: 5 x 3

Observacions: Basat en el gravat de Tomàs López Enguàdanos a partir del dibuix de Vicent López.

SANT JOSEP

Localització: Algemesí. Carrer de Fustero, interior.

Especejament: 3 x 3, els laterals de la dreta partits.

Bibliografia: Olivares (2007: 24)

SANT JOSEP

Localització: Castelló de la Plana. Carrer de Sant Josep, 23.

Especejament: 4 x 3

SANT JOSEP

Localització: Vilallonga. Carrer de l'Enginyer Rosselló, 6.

Especejament: 4 x 3

Observacions: Falta un taulell i mig al centre (els números 5 i 8). Té la mateixa iconografia que el de Gorga, el de

Làmina I. Sant Gregori. Museu Arqueològic d'Alcoi.

1

2

Làmina II. 1: Mare de Déu dels Desemparats. Museu Nacional de Ceràmica de València; 2: Signatura de Joan O. al plafó de la Mare de Déu dels Desemparats.

1

2

3

Làmina III. 1: Sant Josep. Muro; 2: Sant Antoni de Pàdua. Vilallonga; 3: Pare Pere. Dènia.

1

2

3

4

Làmina IV. 1: Senyal de trànsit. Museu Arqueològic d'Alcoi; 2: Beat Andreu Ybernon. Jumella (Fot. Vallés-16); 3: Sant Pasqual. Jumella (Fot. Vallés-16); 4: Mare de Déu del Carme. Iecla.

Làmina V. 1: Estació III de viacrucis. Toixa; 2: Puríssima. Exposada al Museu del Taulell d'Onda el 2009; 3: Santa Caterina de Siena. Paterna; 4: Sant Joaquim i Maria. L'Alcúdia.

1

2

3

4

Làmina VI. 1: Sant Josep. Gorga; 2: Sant Nicolau de Bari. Cocentaina; 3: Sant Rafael. Montfort; 4: Sant Tomàs de Villanueva. Museu de Belles Arts de Castelló de la Plana.

Castelló de la Plana i el de Borriana. Semblant al d'Aielo de Rugat.

SANT JOSEP

Localització: Castalla. Carrer de l'Hospital, 19.

Espejament: 4 x 3

Observacions: Falta el taulell núm. 11. Similar als anteriors, en aquest cas, ha afegit dues columnes i un arc.

SANT JOSEP, L'ANUNCIACIÓ I SANT VICENT FERRER

Localització: El Vilar de l'Arquebisbe. Carrer de la Santa Creu, 14, interior.

Espejament: 3 x 6

Inscripcions: TIMETE DEUM ET DATE al filacteri de sant Vicent.

Bibliografia: Segura Estevan (2006: 79)

SANT NICOLAU DE BARI (làm. VI, 2)

Localització: Cocentaina. Carrer de Mossèn Jeroni, 16.

Espejament: 5 x 3

Inscripcions: *Sⁿ. Nicolás de Bari.*

Observacions: Restaurat el 2008. Té marques dorsals amb les lletres S N i numeració de l'1 al 15. El dors dels taulells és llis, sense marques fetes amb premsa.

SANT PASQUAL BAILON

Localització: Les Alcubles. Carrer de Sant Pasqual, 8.

Espejament: 4 x 3

SANT PASQUAL BAILON

Localització: Borriana. Carrer de Sant Pasqual, 30.

Espejament: 4 x 3

SANT RAFAEL (làm. VI, 3)

Localització: Montfort. Av. d'Alacant, 60.

Espejament: 3 x 3

SANT ROC

Localització: Borriana. Racó de Sant Roc.

Espejament: 4 x 3

Inscripcions: *Sⁿ. Roque. A expensas de Bautista Granell y Granell.*

Observacions: És com el de Montroi.

SANTA TERESA

Localització: Montfort. Carrer de Pastor Casas, 34.

Espejament: 3 x 3, els laterals de la dreta partits.

Inscripcions: *Sta Teresa de Jesus.*

SANT TOMÀS DE VILLANUEVA (làm. VI, 4)

Localització: Castelló de la Plana. Museu de Belles Arts.

Espejament: 4 x 3

Observacions: És quasi idèntic al de Bocairent.

SANT VICENT FERRER

Localització: Xelva. Plaça del Arrabal, 5.

Espejament: 4 x 3, els laterals de la dreta partits.

Inscripcions: TIMETE DEUM ET DATE ILLI.

BIBLIOGRAFIA

BENEYTO I TASSO, S. (1996). Guía histórica descriptiva de la villa de Torrent. *Torrents*, 9 (1^a ed. 1912).

CEBRIÁN I MOLINA, J. A. (1990). La imatge de la fe: els retaules de taulells a l'Alcúdia de Crespins. *L'Alcúdia de Crespins, festes majors 1990*: 49-54.

CEBRIÁN I MOLINA, J. LL.; NAVARRO I BUENAVENTURA, B. (2009). *Pintura ceràmica a Xàtiva. Plafons devocionals, làpides funeràries i taulells de mostra dels segles XVIII i XIX*. Xàtiva: Ajuntament.

CERDÀ BORDERA, F., SEGURA MARTÍ, J. M. (1983). Catàleg de retaules ceràmics de Castalla. *Revista Moros y Cristianos*.

FERRI CHULIO, A. de S. (1999). *Grabados y grabadores alicantinos. Siglos XVIII-XIX*. Alacant: Juan Gil-Albert.

GREGORI ESCRIVÀ, M. (2007). *La fàbrica de taulells del Pilar a la Font d'En Carròs*. Gandia: CEIC Alfons el Vell.

OLIVARES I TORRES, E. (2007). *Ceràmica devocional d'interior i rural d'Algemesí*. Algemesí: Ajuntament.

PÉREZ GUILLÉN, I. V.; MARTÍNEZ, F.; MECA, M. M.; MIQUEL, M.; TRESCOLÍ, V.; VALLÉS, V. (1990). *Els panells devocionals a l'Alcúdia*. L'Alcúdia: Ajuntament.

PÉREZ GUILLÉN, I. V. (2000). *Ceràmica arquitectònica. Azulejos valencianos de serie. El siglo XIX*. (3 vols.). Castelló: Diputació.

PÉREZ GUILLÉN, I. V. (2006). *Pintura ceràmica religiosa: Paneles de azulejos y placas: Fondos del Museo Nacional de Cerámica y Artes Suntuarias González Martí*. Madrid: Ministerio de Cultura.

SEGURA ESTEVAN, C. (1995). *Paneles devocionales y cruces en El Villar del Arzobispo*. Vilar de l'Arquebisbe: Ajuntament.

SEGURA ESTEVAN, C. (2006). *Paneles devocionales cerámicos en las casas de El Villar*. Vilar de l'Arquebisbe: Ajuntament.

SEGURA MARTÍ, J. M. (1990) *Catálogo de paneles cerámicos devocionales de L'Alcoià-El Comtat*. Alacant: Diputació.

SEGURA MARTÍ, J. M. (2006). La col·lecció de plafons ceràmics devocionals del Museu Arqueològic Municipal Camil Visedo Moltó d'Alcoi. *Recerques del Museu d'Alcoi*, 15: 103-136.

VICENT CAVALLER, J. A. (2005). Retablos cerámicos, un patrimonio singular. *La Vilavella. Festa la Vila '05*.

